

5HD408

„První světová válka jako příčina hospodářských obtíží poválečného období v Evropě.“

Materiál je doplňkovou didaktickou pomůckou k handoutu na dané téma. Je určen pro studijní a výukové účely, především k diskuzi v rámci semináře.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MSMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

„Hospodářské poznámky k válce roku 1914“

Pramen: Obzor národohospodářský 1914, roč. 19, str. 401–408, str. 497–520.

Uvázla-li následkem války v řadě oborů tvorba vědecká, byla-li zastavena řada časopisů, zvláště technickoodborných a vědeckých, nesmírně vzrostl zato počet publikací, jež se přímo či nepřímo dotýkají války. Avšak – především v Německu, nikoli v Rakousku – zcela nepochybně arci také v Anglii, Francii i v Americe, ale jejich literatura je nám prozatím nepřístupna; také v tomto směru ukázala se a více než jinde závislost německého Rakouska na duševní produkce říšskoněmecké. [...] Sledujeme-li pak tuto cennější literaturu německou, spatřujeme, že nynější válka posuzuje se v ní především jako zápas Německa s Anglií, že proti Anglii obrací se v první řadě nenávist v Německu, daleko méně již proti Rusku, kdežto Francie a dokonce již Belgie bývají druhy posuzovány soustrastně jakožto oběti závistných úkladů Anglie a expansivních snah Ruska. [...]

Ve Francii panovala stará nenávist proti Němcům od jejich vítězství v roce 1870/1, jež prý byla jimi bezmezně vykořistěna nejen obrovskou válečnou kontribucí pěti miliard, nýbrž i odnětím Elsassko-Lotrinska, jichž Francie ani po více než lidský věk neoželela. Avšak Německo uložilo prý bohaté Francii poměrně mnohem menší kontribuci nežli Napoleon r. 1817 [1807], malému, chudému a slabému Prusku... Nešťastný dvou- a jednodětský systém, od století téměř již ve Francii zakořeněný – děti jsou tam již ne radostí a pýchou rodičů a pokračovateli v jejich práci i budoucnost národa, nýbrž jen jakýmsi „průkazem způsobilosti“, přirozené plodnosti, po jehož pokračování se netouží – při poměrně vysoké číslíci úmrtnosti způsobil, že populační poměr Francie k Německu se ustavičně a vždy rapidně zhoršuje.

Přesně čítáno měly např. obyvatelstva v milionech hlav

	Francie	Německo	Předlitavsko
1820	29,87	26,20	13,96
1840	33,10	32,78	16,72
1860	35,84	37,74	18,85
1880	37,67	45,23	22,14
1890	38,34	49,43	23,89
1900	38,98	56,3	26,107
1910	39,60	64,93	28,56.

[...]

Tento úžasně skromný přírost obyvatelstva má však ohromné důsledky pro vojenskou i hospodářskou mohutnost Francie. [...]

Populační rozdílnosti mezi státy mají však i hospodářské účinky, které se rovněž projevily v nynější válce – vždyť bývá nazývána přímo světohospodářskou. Dorost není pouze, jako v dětském věku, hospodářským pasivem a břemenem, po neproduktivní výchově připravě dospěje dorost věku produktivního, a národ, který vychovává děti, zabezpečuje si tím i budoucí miliardové hodnoty hospodářské. Čím výše stoupá zalidněnost země, tím více roste i produkce národní, a roste nadpoměrně, protože s pokrokem výrobní techniky i se vzrůstem kapitálovosti produkce stoupá i význam člověka pro výrobu národní, na jednoho člověka připadá a připadati bude vždy větší kvantum produkce a národ populačně klesající bude konečně upadati i hospodářsky, protože jeho národní produkce bude poměrně vždy menší, a bude-li snad úspory výchovou dětí nestrávené moci či vlastně musit uložit u jiných národů, zbohatnou jimi spíše tyto, protože se výrobou vždy více vytěží nežli rentiérstvím.

Malý počet dětí ostatně přímo svádí k rentiérství, umožňuje předčasný hospodářský odpočinek, kdežto větší počet dětí donucuje k většímu hospodářskému napětí, k vytrvalosti a podnikavosti.

Člověk je též kolonizátorem, a jenom ten národ bude v dálných osudech zeměkoule hrát vynikající úlohu, kterému se podaří zaujmouti veliké kusy jejího povrchu. Proto zabrala i Francie obrovské plochy jiných dílů světa, nemá však lidí, pro něž národ nezplodil vlastních příslušníků.

Naprosto arci neosvědčilo se tvrzení, že ve Francii hmotný blahobyť potlačil i patriotism – po prvním překvapení válkou a po některých výstupcích antimilitaristických a socialistických průběh dalších válečných běhů ukazuje, i sami Němci doznávají, jak hrdinné a sebeobětavé mají odpůrce.
[...]

Nejhorším nepřítelem je však Německu dle svorného téměř úsudku německých národohospodářů závistivá a nenávistná Anglie, která nemůže svému méněcennému „strýci z pevniny“ prominouti, že po staleté politické mdlobě a hospodářské chudobě hlásí se od 1870 též o „místo na slunci“[,] že stal se opět stejně , jako kdysi hanseat, plavcem námořním, tak i svým vědeckým snažením a školením technikem vynikající dovednosti i vlivem Bismarckovské ochranné celní politiky průmyslníkem velkého slohu, a že nyní na celé čáře, v průmyslu, v obchodě i v kolonizačních podnicích, vystupuje jako vždy nepříjemnější konkurent Anglie.“ [...]

V průmyslu Anglie sice v nejhlavnějších textilních průmyslech, bavlněném a soukenném, pořád ještě ovládá trh – má 56 milionů vřeten, kdežto Německo pouze 11 mil. – ale německý průmysl chemický a elektrický nemá ve světě soupeře. V těžbě kamenného uhlí Německo stouplo za posledních 20 let z jedné na dvě třetiny uhelní těžby anglické, těžba surového železa, která před 20 lety dosahovala jen polovičky anglické, od r. 1903 ji ustavičně předhání, r. 1911/2 již 70 %. „Německý profesor, německý chemik a německý inženýr jsou pro britskou slávu a mocenské postavení Anglie mnohem větším nebezpečenstvím nežli německé loďstvo“, řekl nedávno anglický ministr Haldane. [...]

Bylo-li Vilémem II. řečeno, že budoucnost Německa spočívá na moři, nutně v tom nejen Anglie, nýbrž i všechny ostatní námořní státy, Francie, Holandsko, Belgie, Portugalsko, Španělsko i Itálie spatřovaly výzvu, aby vůči zámořským plánům Německa byly co nejbezpečnější. [...]

Je-li za války první otázkou okamžitá finanční potřeba, opatření peněz k vedení války, t.j. k zásobování vojska, opatřování a doplňování válečného materiálu potřebných, je druhou neméně vážnou otázkou, jak po válce zjednat opět pořádek v hospodaření státním a v měně státní. Úvahami o tom dlužno zabývat se již v míru.

Nejsnadnější úlohu mají, kdož majíce pevnou důvěru ve vítězství svého státu, hovoří o válečných náhradách se stejnou sebevědomou důkladností, s jakou podrobují nové úpravě též budoucí hranice států.

„Řád zaplatí samozřejmě ten, kdo bude přemožen“, praví Wolf [Die Kriegsrechnung] „viae victis“ bude tentokrát platiti i v ohledu hospodářském. Hlásá-li Moltke a činí-li si moderní vedení války zásadou zničit odpůrce vojensky, bude musit nyní býti odzbrojen i hospodářky“. [...]

Ale válečná náhrada se „dle moderních pojmů“ neukládá, jen aby poskytla vítězi náhradu přímých či nepřímých útrat válečných, nýbrž aby přemoženému znemožnila vítěze v nejbližších desíletích opětně napadnouti.“ [...]

Pokud Rakouska se týče, vydali právě dvorní rada pražské finanční prokuratury v.v.Fr. Meisel a profesor státních věd na německé universitě pražské Dr. Arthur Spiethoff „k naléhavému podnětu z kruhů říšskoněmeckých národohospodářů“ a v první řadě k informaci Německa o finančním postavení našeho státu brožuru, která došedši přirozeně pozornosti v německém tisku za hranicemi i u nás, zasluhuje i obsahem a pražským původem svým také našeho povšimnutí. [...]

V Německu, tak jako již výsledek emise německých válečných půjček předstihl dvojnásobně očekávání směřodatných míst, i co do budoucí úhrady břemen válečných hledají oprávněnou důvěru předně v tom, že bohatství Francie a Anglie bylo v posledních desíletích předstiženo blahobytem německého lidu, za druhé v lepší hospodářské a finanční organizaci Německa, za třetí v obětavosti německého lidu, která nebyla Francií dosažena a jest v Anglii neznáma.“

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Toto dílo podléhá licenci Creative Commons
Uveďte původ – Zachovejte licenci 4.0 Mezinárodní.

